

Збірник наукових праць викладачів та молодих науковців Житомирського державного університету імені Івана Франка: Матеріали наукової конференції викладачів та молодих науковців Житомирського державного університету імені Івана Франка з нагоди Днів науки та 30-річчя діяльності аспірантури // за заг. ред. Галини Киричук, Тетяни Боцян, Інеси Новіцької. Вип. 1. Житомир: ЖДУ імені Івана Франка. 2022

Шпортко Марина, студентка 3-го курсу соціально-психологічного факультету

Портницька Наталія, завідувачка кафедри соціальної та практичної психології

N.Portnytska@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ПІДЛІТКІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ

Зростання обсягів інформації, постійна модернізація навчальних програм висувають високі вимоги до адаптаційних можливостей організму школярів, в т.ч. й тих, що стосуються обробки інформації. У зв'язку з цим перед школою постає проблема збереження психічного здоров'я дітей і підлітків в умовах впливу інформаційного потоку з одного боку, а з іншого, – реформування освіти, які потребують впровадження інноваційних технологій навчання.

Аналіз програм профілактики психічних розладів спирається на розуміння психічного здоров'я (ВООЗ) та структури психологічного благополуччя (К.Ріфф). Проблеми структури та чинників психічного здоров'я в сучасній психологічній літературі присвячені роботи С. Максименко, І.Поташнюк, Л. Шувальської та ін. В сучасній українській психології проблеми психічного здоров'я особистості аналізуються у роботах М. Андрос, В.Горбунової, В. Гайдамака, В.Климчука та ін. Традиційно поняття «психічне здоров'я» аналізується у контексті якості життя особистості, груп (А. Борисюк, Л. Коробка, О. Царькова та ін).

Зокрема відсутні дослідження, присвячені особливостям психічного здоров'я підлітків з порушенням слуху. Ми передбачали, що психологічне благополуччя підлітки описуватимуть через категорії «здоров'я», «здоровий спосіб життя», емоційну та перцептивну складові. Для дослідження був розроблений авторських опитувальник, який включав як питання із варіантами відповідей, так і елементи вільного асоціативного експерименту досліджуванним пропонувалося вказати асоціації на слова-стимули «психічне здоров'я», «здоровий спосіб життя».

Аналіз результатів дослідження дозволив здійснити опис категорії «психічне здоров'я», у свідомості підлітків із порушенням слуху, які навчаються у спеціальній школі. В описах категорії «здоровий спосіб життя» домінує «гармонія» (82%), «цілісність» (73%), «рівновага» (45%), «позитив» (36%),

«внутрішній спокій» (27%). Тобто психічне здоров'я у свідомості підлітків пов'язується із переживанням гармонії, емоційної врівноваженості.

На питання «Як Ви оцінюєте своє здоров'я?» більше половини підлітків дали позитивну відповідь («відмінно» і «добре») (рис. 1), абсолютна більшість опитуваних сприймає здоров'я як цінність (рис. 2).

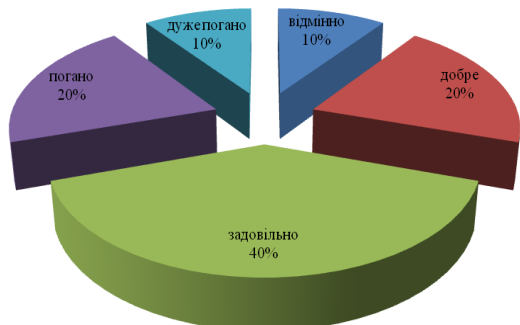

Рис. 1. Частотний розподіл оцінок підлітками стану власного здоров'я

Рис. 2. Частотний розподіл ставлення підлітків до власного здоров'я

Більшість досліджуваних зазначили, що дотримуються принципів здорового способу життя лише частково. Ймовірно, це пов'язане з об'єктивними умовами порушення сенсорного розвитку, яке пов'язується із погіршенням соматичного здоров'я.

Контент-аналіз асоціацій на стимул «психічне здоров'я» дозволив виділити такі семантичні гнізда образу «психічного здоров'я», які відображають основні канали комунікації: зорові предметні образи, тілесні відчуття, емоційні реакції (табл. 1).

Таблиця 1.

Структура образу «психічне здоров'я» у свідомості підлітків з порушенням слуху

Семантичні гнізда (%досліджуваних)	Найпоширеніші асоціації
Емоційне благополуччя (100%)	щастя, рівновага, цілісність, впевненість, любов
Образи природи (90%)	сонце, море, небо, трава
Тілесні відчуття (82%)	тепло, комфорт
Колірний образ (73%)	зелений і блакитний
Відчуття безпеки, (54%)	сім'я, будинок, достаток, довіра, безпека безтурботність
Предмети образи (45%)	повітряна кулька, затишне крісло

Представлені асоціації мають позитивне емоційне забарвлення і відображають можливості задоволення базових потреб підлітків: в емоційних контактах, фізичній безпеці, отриманні інформації від оточуючого світу. Важливо, що у структурі образу «психічного здоров'я» відсутні асоціації, пов'язані із духовним та соціальним благополуччям. Очевидно, це відображає

дефіцитарність цих складових у відчутті психологічного благополуччя досліджуваних.

Чинниками, що впливають на психічне здоров'я людини, на думку, підлітків є благополуччя в родині, правильний режим дня і харчування, здоровий сон. Таким чином, здебільшого йдеться про забезпечення фізичної складової психологічного благополуччя. Водночас, у судженнях досліджуваних відсутні уявлення про можливості самопомоги та самоменеджменту психологічного благополуччя, а також ресурсів школи та спілкування з дорослими та ровесниками.

У розумінні підлітків з порушеннями слуху, відмінність у поясненнях «здоровий спосіб життя» та «психічне здоров'я» полягає в тому, що здоровий спосіб життя залежить від кожного, кожен сам обирає чи займатися спортом, правильно харчуватися і дотримуватись режиму дня, а психічне благополуччя залежить від зовнішніх факторів.

Результати проведеного дослідження виявили, що підлітки з низьким та середнім рівнями сформованості уявлень про психічне здоров'я потребують психологічного супроводу у контексті розширення ресурсів підтримки соціальної, особистісної, діяльнісної складових психологічного благополуччя.